

A szlovákiai magyarok nyelvi kompetenciája A média- és kultúrafogyasztás nyelve és a nemzeti identitás*

MARIANNA MRVA

The Linguistic Competence of Hungarians in Slovakia. The Language of Media and Cultural Consumption, and the National Identity

Keywords: language use; language competencies; media consumption; cultural consumption; national identity; Hungarians in Slovakia

DOI: <https://doi.org/10.61795/fssr.v27y2025i1.01>

Bevezető

A nyelv alapvető jelentőséggel bír az identitás szempontjából. A nyelv által erősítjük, alakítjuk és osztjuk meg identitásunkat másokkal. (Adams–O’Connor–Giles 2021) A nyelv azonban nemcsak az eredeti identitásunk megerősítésére használható. Egy másik nyelv használata során fokozatosan át is vehetjük a másik csoport értékrendjét és attitűdjeit, ami akkulturációhoz, vagyis a másik csoport kultúrájának átvételéhez vezethet. (Kim 1984)

Az akkulturációval kapcsolatos kutatások sokáig elsősorban a közvetlen interkulturális érintkezés által előhívott pszichológiai adaptációs folyamatokra és attitűdváltozásokra összpontosítottak. (Ward–Geeraert 2016) Idővel azonban egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy az interkulturális érintkezést sokkal tágabb értelemben kell vizsgálni. Az empirikus bizonyítékok ugyanis azt igazolják, hogy a nyelvi környezet – ideértve a feliratokat, táblákat vagy a média nyelvét – is befolyásolja az egyes etnolingvisztikai csoportok vitalitását. (Clément–Baker–Josephson–Noels 2005) Ha az etnolingvisztikai csoportok tagjai a saját nyelvükön szóló feliratokkal és médiatartalmakkal vannak körülvéve, ez hozzájárulhat a csoport vitalitásához. Ezzel szemben ha az anyanyelv a magánszféra

* A tanulmány alapjául szolgáló kutatás a Kisebbségi Kulturális Alapnak köszönhetően készült, a tanulmány pedig „A szlovákiai magyar társadalom változásai az utóbbi 100 évben, különös tekintettel a mindennapi kultúrára” című APVV-20-0336 projekt keretén belül valósult meg.

területére szorul vissza és a közéletben vagy a médiában nem jelenik meg, a nyelvhasználók nagyobb mértékben vannak kitéve identitásvesztésnek és akkulturációnak. (Morales–Gálvez 2016)

Ezzel kapcsolatban Noels és Clément (Noels–Clément 1996) arra hívják fel a figyelmet, hogy az interkulturális érintkezés gyakorisága és minősége eltérően hat a kisebbségi és többségi csoportokra. A kisebbségi csoport tagjai intenzívebb kontaktus hatására könnyebben hasonulhatnak a másik csoporttal, míg a többségi csoport tagjainál az identitásvesztés kevésbé érzékelhető.

A gyakori és intenzív kapcsolat a többségi társadalom képviselőivel tehát rizikóval járhat a kisebbségek számára, különösen akkor, ha a nyelvük és kultúrájuk intézményi támogatása nem megfelelő. Másrészt az interetnikus kapcsolatok, a nyelvismeret és a kultúra ismerete fontosak a nyelvi csoportok közti jó kapcsolatok kialakítása és az össz-társadalmi kohézió szempontjából. A kutatások ugyanis azt mutatják, hogy a nyelv közvetítő tényezőként működik az etnolingvisztikai csoportok között, és hozzájárul a kölcsönös elfogadáshoz, a társadalmon belüli összetartáshoz és a konfliktusmentes együttéléshez. (Mephram–Martinovic 2013)

Ebben a tanulmányban arra a kérdésre fogjuk keresni a választ, hogy a szlovákiai magyar kisebbség kulturális és médiatartalom-fogyasztásának nyelve hogyan függ össze e csoport tagjainak nemzeti identitásával. Konkrétan arra próbálunk választ találni az empirikus adatok elemzése révén, hogy a többségi, szlovák nyelvű, másfelől a kisebbségi, magyar nyelvű kulturális- és médiafogyasztás összefügg-e a válaszadók nemzeti identitásával. Kutatásunk alapját a *Szlovákiai magyarok kulturális fogyasztása 2023* című kérdőíves felmérés képezi, amelyet a Fórum Kisebbségkutató Intézet valósított meg 2023 év végén a szlovákiai magyar felnőtt lakosság reprezentatív mintáján.

A média- és kultúrafogyasztás nyelve és a nemzeti identitás

A legtöbb forrás egyetért abban, hogy a kultúra- és a médiafogyasztás nyelve fontos szerepet játszik a nemzeti identitás formálásában (lásd például Comack–Hourigan 2012). Ahogyan Harwood és Vincze (2011) írják, a média fontos színtérként szolgál, amelyen keresztül a beszélők találkozhatnak nemcsak a saját, hanem más etnolingvisztikai csoportokkal, illetve nyelvekkel is – ez különösen igaz azokra, akik szabadidejük jelentős részét médiafogyasztással töltik.

A média tehát nemcsak a nyelv, hanem a társadalmi és kulturális élet közvetítése szempontjából is fontos. Ahogyan például Vincze és Gasiorek (2016) rámutatnak, a média betekintést nyújthat a különböző nyelvi csoportok életébe és megmutathatja, hogyan viselkednek az adott nyelvi csoport tagjai különböző helyzetekben, mind nyelvi, mind kulturális szempontból. E nyelvi és kulturális viselkedési elemek elsajátítása, átvétele hosszú távon hozzájárulhat a nyelvhasználók önbizalmának növeléséhez, de akár a fokozatos akkulturációjához is.

A más nyelven való médiafogyasztás azonban nemcsak arra van hatással, hogyan látják az egyik nyelvi csoport tagjai a másik csoportot, hanem arra is, hogyan látják a saját csoportjukat. Vincze és Harwood (2012) kutatása például arra mutat rá, hogy a kisebbségi csoportok tagjainak médiaválasztása összefügg a csoport vitalitásáról kialakított véleményükkel. Ahogyan a szerzők írják, a kisebbségi nyelven történő televíziózás gyakorisága magasabb észlelt vitalitással jár együtt.

Ezen okok miatt sokan a kisebbségi nyelvű média elérhetőségének bebiztosítását a kisebbségek intézményi támogatása fontos elemének tartják. Ezzel kapcsolatban Moring (2007) megjegyzi, hogy a kisebbségi nyelvű média a legtöbb esetben olyan eszközként szolgál, amely ellensúlyozza a médiatérben domináló nyelv vagy nyelvek hatását.

A szóban forgó kutatásban a szlovákiai magyarok médiafogyasztásának nyelvét vizsgáltuk, amely magába foglalja a nyomtatott sajtó és internetes portálok olvasását, a rádióhallgatást és a televíziózást. Emellett a kulturális fogyasztás bizonyos aspektusait is vizsgáljuk, konkrétan a könyvolvasás és filmnézés nyelvét.

A szlovákiai magyarok média- és kulturális fogyasztásával több tanulmány is foglalkozik (lásd például Lampl 2022; Mrva 2022), az identitásuk vizsgálatának pedig úgyszintén gazdag az irodalma (lásd például Lampl 2018). A két témát összekapcsoló, vagyis a kulturális és médiafogyasztás nyelve és az identitás kapcsolatát vizsgáló kutatások azonban viszonylag korlátozottak – mind a számuk, mind a kutatási minta, illetve az eredmények általánosíthatósága szempontjából.

Az ezen a téren végzett kutatások közül megemlíthető Vincze és Harwood (2012) publikációja, amely a médiahasználat, az etnolingvisztikai identitás és az etnolingvisztikai vitalitás közötti összefüggéseket vizsgálta a Szlovákiában élő magyar nemzetiségű középiskolások körében. Eredményeik rámutatnak arra: az identitás összefüggést mutat azzal, hogy a válaszadók milyen nyelven néznek televíziót, ami pedig hatással van a csoport vitalitásáról alkotott véleményükre.

Vincze és Gasiorek (2016) szintén középiskolások mintáján mutattak rá arra, hogy a többségi nyelven történő médiafogyasztás hozzájárul a nyelvhasználattal kapcsolatos önbizalom növeléséhez, valamint az akkulturációhoz. Hasonló következtetésekre jutott Nurse, Gibson és Surányi (2016) is, akik kvalitatív interjúkat készítettek a szlovákiai magyar kisebbség és a magyarországi szlovák kisebbség tagjaival. A szerzők megállapították, hogy a kisebbségi nyelvű média hozzáférhetősége fogyasztása nagyban erősíti a nemzeti kisebbségi csoporttal való azonosulás érzését. Azon válaszadók esetében azonban, akik nem fértek hozzá ezekhez a médiumokhoz, vagy nem éltek a lehetőséggel, hogy ezeket olvassák, hallgassák, nézzék, a „virtuális közösségükkel” való kulcsfontosságú kapcsolat megszakadása volt megfigyelhető. A kutatás legfontosabb eredménye ugyanakkor az, hogy a nyelvi kompetenciák szorosan összefüggenek a médiafogyasztással. Azok a válaszadók, akik magas szinten beszéltek mind a kisebbségi, mind a többségi nyelvet, a saját preferenciáik alapján választhattak médiát, és nem voltak

korlátozva a nyelvükön elérhető tartalmak által. Ezek a válaszadók összetettebb, rétegzettebb identitást mutattak, mint azok, akik csak egy nyelvet beszéltek.

Noha ezek a kutatások utalnak a médiafogyasztás és az identitás közötti kapcsolatra, korlátozott mintával dolgoztak, így eredményeik nem általánosíthatók a teljes populációra.

A szlovákiai magyarok főbb jellemzői, nyelvi kompetenciái, valamint média- és kulturális fogyasztása

A 2021-es népszámlálás (SODB 2021) adatai szerint a nemzetiségre vonatkozó kérdésben több mint 422 ezer személy jelölte meg válaszként első helyen a magyar nemzetiséget, további 34 ezer pedig második helyen. Ez alapján a magyar nemzetiségűek aránya összesen a lakosság 8,4%-át teszi ki. Anyanyelvként a magyar nyelvet 460 ezer személy tüntette fel, ami a lakosság 8,5%-ának felel meg.¹

Ahogy Lanstyák és Szabó Mihály (2005) megállapítják, a magyar kisebbség azon tagjai, akik dominánsan magyar nyelvterületen élnek, elvileg minden területen használhatják a magyar nyelvet: a családdal és barátokkal való érintkezés során, az oktatásban, a vallásgyakorlás során, a munka világában, a kormányzati szervekkel való kommunikációban, valamint az újságolvasás, rádióhallgatás vagy a közösségi és kulturális tevékenységek során is. Ezzel szemben azokon a településeken, amelyeket szlovák többség jellemez, ezek a lehetőségek korlátozottabb mértékben vannak jelen.

A Nemzeti Kisebbségek és Etnikai Csoportok Bizottságának 2021–2022-es időszakra vonatkozó értékelő jelentése (2023) javulást mutat a kétnyelvűség terén, de ugyanakkor korlátozásokat is említ az anyanyelv használatának lehetőségei tekintetében. Például rámutat, hogy több mint 150 ezer magyar (a szlovákiai magyar kisebbség hozzávetőleg egyharmada) él olyan járásokban, ahol nem érvényesíthetik jogait az illetékes járási hivatalokban való anyanyelvi kommunikáció terén. A jelentés a vizuális kétnyelvűséggel kapcsolatos hiányosságokra is rámutat: a Nemzeti Kisebbségek Kormánybiztosi Hivatala szerint például kétnyelvű közlekedési táblák csupán a magyarok által lakott települések 44%-án találhatók.

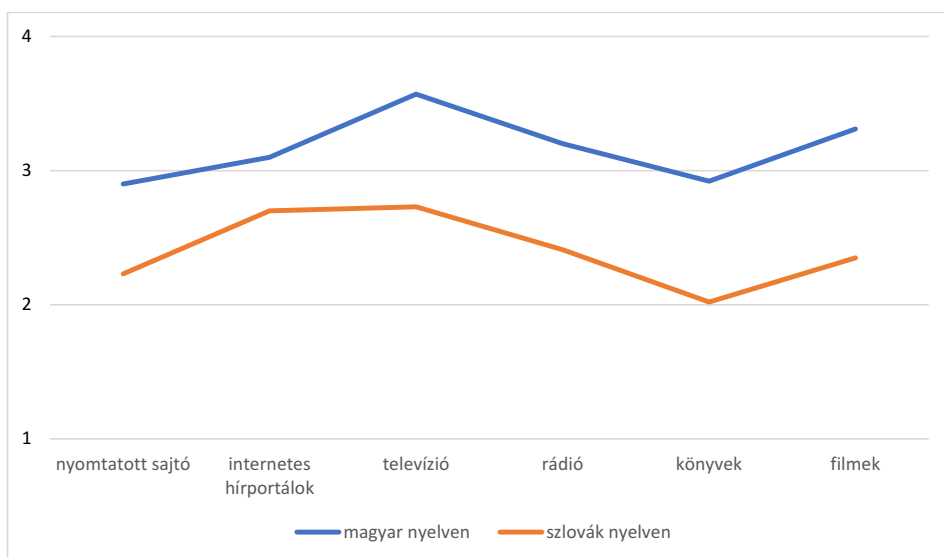
Nyelvi kompetenciák tekintetében a szlovákiai magyarok nagy többsége kétnyelvű. Kutatásunk eredményei szerint a válaszadók 16,1%-a alapfokon beszéli a szlovákot, 40%-a középfokon, 43,9%-a pedig felsőfokon. A nyelvtudás mértéke és a legmagasabb iskolai végzettség kéz a kézben járnak (Spearman-rho korrelációs együttható = 0,524): minél magasabb a megkérdezettek iskolai végzettsége, jellemzően annál jobban tudnak szlovákul. A korcsoportos bontásból továbbá kiderül, hogy a 60 évnél idősebbek

1 A 2021-es népszámlálás először adott lehetőséget két nemzetiség megjelölésére, az anyanyelv esetében azonban továbbra is csak egy válaszlehetőséget lehetett megjelölni.

nyelvtudása elmarad az átlagtól (27%-uk jellemezte alapfokúként a szlovák nyelvtudását, ami jelentősen magasabb a 16,1%-s átlagértéknél), a legjobb szlovák nyelvtudással pedig a 30–44 évesek rendelkeznek (50%-uk felső szinten beszél szlovákul, miközben az átlag 43,9%).

A szlovák nyelvtudásukat a szlovákiai magyar közösség tagjai rendszeresen és számos helyzetben alkalmazzák, beleértve a média és a kultúra területét is. A szlovákiai magyarok média- és kultúrafogyasztásának gyakoriságát az 1. számú ábra szemlélteti, amely kutatásunk eredményein alapul.

1. ábra. A szlovákiai magyarok média- és kulturális fogyasztásának gyakorisága nyelvi bontásban. 1 = soha, 2 = alkalmanként, 3 = gyakran, 4 = rendszeresen

Az 1. ábrán látható adatok több fontos tényre is rámutatnak. A legszembevetőbb eredmény talán az, hogy habár a válaszadók mindkét nyelven olvasnak sajtót és könyveket, hallgatnak rádiót, néznek tévét és filmeket, minden egyes tevékenység esetében a magyar nyelv dominál. Ezt megerősíti Lampi Zsuzsanna (2022) tanulmánya is, amely a szlovákiai magyarok médiafogyasztásának elemzése alapján arra a következtetésre jutott, hogy bár egyre inkább teret nyernek a szlovák nyelvű médiatartalmak a szlovákiai magyarok médiafogyasztásában, a magyar nyelvű média továbbra is túlsúlyban van. Ehhez a megállapításhoz hozzá kell tenni azonban, hogy a magyar nyelv elsődlegessége nem minden területen egyforma mértékű. Ahogy az ábrán is látható, az internetes hírportálok esetében a legkisebb a különbség, a könyvek és a filmek esetében pedig a legjelentősebb.

További megállapítás, hogy az említett tevékenységek közül a leggyakrabban végzett aktivitás nyelvtől függetlenül a tévénézés. Magyar nyelven a második helyen a filmnézés áll, szlovák nyelven pedig az internetes hírportálok olvasása. Ezzel szemben a legkevésbé végzett tevékenységek mindkét nyelven a könyvek és a nyomtatott sajtó olvasása.

Az elvégzett korrelációelemzés rámutatott arra, hogy a szlovák nyelvtudás és a szlovák nyelvű kulturális és mediális tartalmak fogyasztása közepes pozitív összefüggést mutatnak (a Spearman-rho korrelációs együttható a nyomtatott sajtó esetében 0,322, az internetes hírportálok esetében 0,319, a televízió esetében 0,350, a rádió esetében 0,364, a könyvek esetében 0,463, a filmek esetében pedig 0,356), vagyis a jobb szlováktudással rendelkező megkérdezettek gyakrabban fogyasztanak kultúrát és mediális tartalmakat szlovákul. A legerősebb összefüggés a szlovák nyelvtudás és a könyvek olvasása között mutatkozik, ami valószínűleg annak köszönhető, hogy a könyvek idegen nyelven való olvasása és értéke fejlettebb nyelvtudást kíván.

A szlovák nyelvtudás és a magyar nyelven történő kultúra- és médiafogyasztás között enyhe negatív összefüggés figyelhető meg, de csak a tévénézés (Spearman-rho = -0,116) és a rádióhallgatás (Spearman-rho = -0,118) esetében. A többi vizsgált kategóriában az összefüggés nem szignifikáns, vagy mértéke elhanyagolható (a Spearman-rho korrelációs együttható értéke <0,1). Ez azt jelenti, hogy a gyengébb szlováktudással rendelkező megkérdezettek enyhén nagyobb mértékben néznek magyarul tévét, vagy hallgatnak magyarul rádiót a jobb szlováktudással rendelkező megkérdezettekhez képest.

A média- és kultúrafogyasztás nyelvével kapcsolatban szükséges megemlíteni, hogy az anyanyelvű és a szlovák tartalmak fogyasztása mellett egyre jobban megjelennek az idegen, elsősorban angol nyelvű tartalmak. Ez a trend különösen a fiatalok körében válik egyre számottevőbbé. Ennek ellenére jelen tanulmányban a szlovák és a magyar mediális és kulturális tartalmak fogyasztásának vizsgálatára szorítkozunk, mivel feltételezzük, hogy a kisebbségi identitás szempontjából elsősorban a kisebbségi és a többségi (azaz a szlovák) nyelvhasználat vizsgálata a releváns.

A szlovákiai magyarok kulturális és médiafogyasztása és a nemzeti identitás

Hogyan tükröződik a szlovák vagy magyar nyelven történő média- és kulturális fogyasztás a nemzeti identitásban? Van összefüggés a média- és kulturális fogyasztás nyelve és a nemzeti identitás között? Ez tanulmányunk fő kutatási kérdése, amelyre az alábbiakban próbálunk válaszokat adni.

A nemzeti identitást a kérdőívben több kérdés segítségével vizsgáltuk, amelyek arra irányultak, hogy a válaszadók mennyire tartják fontosnak a nemzeti identitás meg-

őrzésének különböző aspektusait. Összesen tizenhárom ilyen szempontot soroltunk fel a kérdőívben, az elemzés során azonban megmutatkozott, hogy néhány szempont erősen korrelál² más szempontokkal, így végül a számukat tizenháromról tízre csökkentettük. A válaszok megoszlását a 2. ábra szemlélteti, amelyen az 1-től (egyáltalán nem fontos) 5-ig (nagyon fontos) terjedő skálán adott válaszokat az átláthatóság kedvéért három kategóriába csoportosítottuk (fontos; fontos is, meg nem is; nem fontos). Az ábrából kiderül, hogy a válaszadók többsége mindegyik felsorolt aspektust fontosnak tartja. A legnagyobb fontosságot a válaszadók a saját nemzetiségüknek és a magyar nyelv megőrzésének tulajdonították. Ezeket a szempontokat az abszolút többségük (több, mint 80%-uk) fontosnak tartotta. A megkérdezettek több mint háromnegyede ugyancsak fontosnak tartotta azt, hogy a szlovákiai magyarok éljenek a jogaikkal, hogy magyarul lakta településen legyen magyar iskola, s hogy a szlovákiai magyarság ne olvadjon be. A fontossági sorrend szerint felállított lista másik végén szerepelt az a követelmény, hogy a magyar fiatalok magyar partnert találjanak, valamint hogy a szlovákiai magyaroknak lehessen kettős állampolgárságuk. A megkérdezettek fele tartotta fontosnak ezeket a szempontokat, negyedük pedig nem fontosnak.

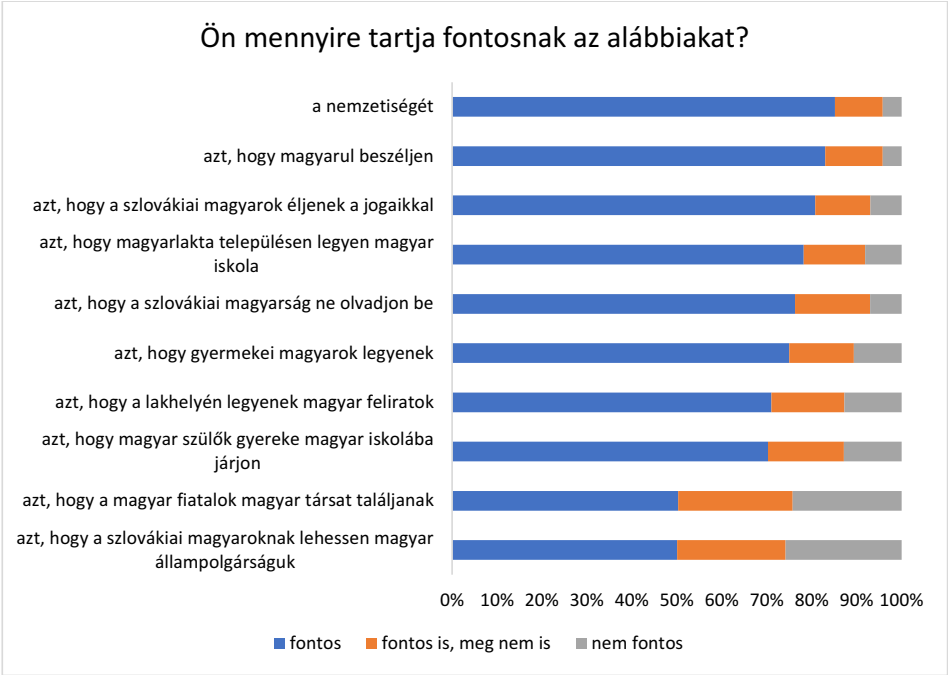
A további elemzésekhez a tíz vizsgált kérdésből, az eredeti öt válaszlehetőséget nyújtó skála megőrzése mellett, egy indexet alkottunk, amely a tíz állításra adott válaszok átlagát fejezi ki. Erre az indexre a továbbiakban a nemzeti identitás indexeként fogunk hivatkozni.

A fentiekben leírt módon kiszámolt nemzeti identitás indexét a további lépésekben függő változóként használjuk majd a média- és kulturális fogyasztás nyelve, valamint a nemzeti identitás közötti kapcsolat vizsgálatához.

A független változók tehát a következők lesznek: a sajtó és híroldalak olvasása, tévézés, rádióhallgatás, könyvek olvasása és filmek nézése magyar és szlovák nyelven, továbbá olyan szociodemográfiai változók, mint a nem, életkor, iskolai végzettség és a szlovák nyelvtudás szintje. A nemzeti identitás indexe és a független változók közötti kapcsolat vizsgálata során többváltozós lineáris regresszió számítást alkalmaztunk, amelynek részletes eredményei az 1. számú mellékletben találhatók. Ezen a helyen, az 1. táblázatban, az elemzés fő eredményeit mutatjuk be.

2 Spearman-rho korrelációs együttható > 0,8

2. ábra. A nemzeti identitás egyes szempontjainak fontossága (%-ban)

1. táblázat. A független változók és a nemzeti identitásindex közötti kapcsolat statisztikai szignifikanciája és iránya (többszörös lineáris regresszió alapján)

Vizsgált változó	Statisztikai szignifikancia
Nem: nő (a férfiakhoz képest)	X*
30–39 évesek korcsoportja (a 18–29 évesekhez képest)	X
40–49 évesek korcsoportja (a 18–29 évesekhez képest)	+**
50–59 évesek korcsoportja (a 18–29 évesekhez képest)	+
59 évnél idősebbek korcsoportja (a 18–29 évesekhez képest)	+
Középiskolai végzettség érettségi nélkül (az alapiskolai végzettségűekhez képest)	X
Középiskolai végzettség érettségivel (az alapiskolai végzettségűekhez képest)	X
Főiskolai végzettség (az alapiskolai végzettségűekhez képest)	X
Középfokú szlovák nyelvtudás (az alapfokúhoz képest)	+
Felsőfokú szlovák nyelvtudás (az alapfokúhoz képest)	X
Nyomtatott sajtó olvasása magyar nyelven	X
Nyomtatott sajtó olvasása szlovák nyelven	X
Internetes hírportálok olvasása magyar nyelven	+

Internetes hírportálok olvasása szlovák nyelven	X
Televízió nézés magyar nyelven	X
Televízió nézés szlovák nyelven	X
Rádióhallgatás magyar nyelven	+
Rádióhallgatás szlovák nyelven	X
Könyv olvasás magyar nyelven	+
Könyv olvasás szlovák nyelven	****
Filmnézés magyar nyelven	X
Filmnézés szlovák nyelven	X

* x = statisztikailag nem szignifikáns kapcsolat; *** = statisztikailag szignifikáns pozitív kapcsolat igazolódott be a változó és a nemzeti identitás indexe között; **** = statisztikailag szignifikáns negatív kapcsolat igazolódott a változó és a nemzeti identitás indexe között

Az 1. táblázat azt szemlélteti, hogy a vizsgált változók és a nemzeti identitás indexe között statisztikailag szignifikánsan pozitív (+) vagy negatív (-) kapcsolat igazolódott be, vagy nem igazolódott be szignifikáns kapcsolat (X). Az adatok alapján elmondható, hogy a magasabb életkor, a középszintű szlovák nyelvtudás, a magyar nyelvű híroldalak olvasása, a magyar nyelvű rádióhallgatás és a magyar nyelvű könyvek olvasása erősebb nemzeti identitással függenek össze. Negatív kapcsolat csak egy esetben figyelhető meg, mégpedig a szlovák nyelvű könyvek olvasása esetében. Ez azt jelenti, hogy a szlovák nyelven történő gyakori könyv olvasás gyengébb nemzeti identitásra utal. A többi vizsgált kulturális és médiafogyasztási mutató, mint a filmnézés, sajtóolvasás vagy tévézés, legyen e média akár szlovák, akár magyar nyelvű, nem mutatnak statisztikailag jelentős összefüggést a nemzeti identitással.

Ezek az eredmények összhangban vannak más kutatások eredményeivel (lásd pl. Hardwood–Vincze 2012), amelyek arra a következtetésre jutottak, hogy a kisebbségi nyelvű kulturális és médiafogyasztás hozzájárul a nemzeti identitás és a kisebbség vitalitásának megőrzéséhez. Ezzel szemben az idegen nyelven történő médiafogyasztás és az identitás közötti negatív kapcsolat, ellentétben az idézett szakirodalom eredményeivel, a mi kutatásunkban nem igazolódott be. Kivételt képez a könyv olvasás: úgy tűnik, hogy a könyvek nyelve fontosabb szerepet játszik az identitás formálásában, mint a média nyelve.

Vita és következtetések

Kutatásunk eredményei alátámasztják, hogy a szlovákiai magyarok kétnyelvű média- és kultúrafogyasztók: nemcsak magyar nyelven, hanem szlovákul is olvasnak, hallgatnak rádiót vagy néznek televíziót és filmeket. Ezt lehetővé teszik számukra a nyelvi kompetenciáik: a magyarok túlnyomó többsége ugyanis saját bevallása szerint az anyanyelve mellett legalább közepes szinten beszéli a szlovák nyelvet is. Érvényes, hogy a

jobb szlovák nyelvtudás több szlovák nyelvű média- és kultúrafogyasztással függ össze. Kutatásunk során arra a kérdésre kerestük a választ, hogy a média- és kultúrafogyasztás nyelve összefügg-e a nemzeti identitással. A témába vágó szakirodalom arra utal, hogy a többségi nyelven történő intenzív mediális és kulturális tartalomfogyasztás a kisebbségi csoport tagjai nemzeti identitásának és a közösség vitalitásának gyengüléséhez vezethet. A szakirodalom szerint ez különösen igaz abban az esetben, ha a kisebbségi csoport tagjai magas szinten beszélik a többségi nyelvet, és ha a kisebbségi nyelv intézményi támogatása alacsony.

A szlovákiai magyarok reprezentatív kutatásából származó adatok, amelyekből a kutatásunk során kiindultunk, arra utaltak, hogy a magyar közösségen belül továbbra is a magyar nyelvű média, könyvek és filmek dominálnak a szlovák nyelvűekkel szemben, de bizonyos kategóriákban, például a híroldalak olvasása terén ez a dominancia hamarosan veszélybe kerülhet.

Elemzésünk eredményei arra utalnak, hogy identitás szempontjából nem annyira fontos, hogy a válaszadók olvasnak-e híreket vagy hallgatnak-e rádiót szlovák nyelven, hanem inkább annak van jelentősége, hogy ezeket a tevékenységeket magyarul is végzik-e. Míg ugyanis a magyar nyelvű híroldalak olvasása és a rádió hallgatása pozitív összefüggést mutatnak a nemzeti identitással, addig ezeknek a tevékenységeknek a szlovák nyelvű végzése esetén nem igazolódott negatív összefüggés. Kivételt képez a könyvolvasás, amely esetében míg a magyar nyelvű könyvek olvasása pozitív összefüggést mutat a nemzeti identitással, a szlovák nyelvű könyvolvasás gyengébb identitásra utal. Ez a különbség arra enged következtetni, hogy az irodalom kvalitatívan más kategóriát képvisel, mint a média. Feltételezhetjük, hogy nemcsak a nyelvi kompetencián múlik, hogy valaki milyen nyelvű irodalmat választ, hanem a nyelvhez való érzelmi kapcsolaton is.

Összességében azt mondhatjuk, hogy a szlovák nyelvű média fogyasztása nem gyengíti a nemzeti identitást, ha mellette jelen van a magyar nyelvű médiafogyasztás is. Az anyanyelvű kultúrafogyasztás, elsősorban könyvolvasás azonban a nemzeti identitás megőrzésének fontos tényezője lehet.

Kutatásunknak azonban vannak bizonyos korlátai is, amelyeket szintén szükséges megemlíteni. Az egyik ilyen korlát az a feltételezés, hogy a média- és kulturális fogyasztás formálja a nemzeti identitást, nem pedig fordítva. Nem lehet kizárni ugyanis, hogy az interakció mindkét irányban működik, azaz oda-vissza hatnak egymásra. További korlát, hogy a kulturális fogyasztást csak a könyvek és filmek területén vizsgáltuk, miközben az ennél sokkal szélesebb területet ölel fel.

E korlátozások ellenére úgy gondoljuk, hogy kutatásunk hozzájárulhat a nemzeti identitásról való tudás bővítéséhez, és olyan megállapításokat nyújt, amelyekre alapozva további kutatások folytathatók ezen a területen.

A jövőben érdemes lenne például a média- és kultúrafogyasztás nyelvének és a nemzeti identitás kapcsolatának regionális bontásban való vizsgálata, s annak a kérdésnek a körüljárása, hogy van-e különbség a tömbben és szórványban élő területek

között abban, mekkora szerepet játszik a média és a kultúra nyelve az identitásformálásban. További kutatási irány lehet továbbá a magyar és a szlovák nyelv mellett az idegennyelvű média- és kultúrafogyasztás, és ennek identitásformáló hatása. Tény ugyanis, hogy az idegen, elsősorban angolnyelvű tartalmak egyre nagyobb tért hódítanak.

Irodalom

- Abrams, Jessica–O'Connor, Joan–Giles, Howard 2021. Identity and intergroup communication. In Gudykunst, William B.–Mody, Bella (szerk.): *Handbook of international and cross-cultural communication*. London, SAGE Publications.
- Clément, Richard–Baker, Susan C.–Josephson, Gordon A.–Noels, Kimberly A. 2025. Media effects on ethnic identity among linguistic majorities and minorities: A longitudinal study of a bilingual setting. *Human Communication Research*, 31. évf. 3. sz. 399–422. p.
- Cormack, Mike 2005. The cultural politics of minority language media. *International Journal of Media & Cultural Politics*, 1. évf. 1. sz. 107–122. p.
- Cormack, Mike–Hourigan, Niamh 2007. *Minority Language Media: Concepts, Critiques and Case Studies*. Clevedon, Buffalo, Toronto, Multilingual Matters LTD.
- Harwood, Jake–Vincze, Laszlo 2011. Mediating second language learning and intergroup contact in a bilingual setting. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 32. évf. 4. sz. 377–386. p.
- Harwood, Jake–Vincze, Laszlo 2012. Ethnolinguistic identity and television use in a minority language setting. *Journal of Media Psychology*, 24. évf. 4. sz. 135–142. p.
- Kim, Young Yun 1984. Searching for creative integration. In Gudykunst, William B.–Kim, Young Yun (szerk.): *Methods for intercultural communication research*. Beverly Hills, Sage Publication.
- Lampl Zsuzsanna 2018. *A szlovákiai magyarok szociológiája. 1. kötet. Szlovákiai és magyar. Somorja, Fórum Kisebbségkutató Intézet.*
- Lampl Zsuzsanna 2022. Ötven év a média bűvkörében, avagy a szlovákiai magyarok médiafogyasztása 1971–2021 között. In Mrva Marianna (szerk.): *Identitás- és támogatáspolitikák, kulturális fogyasztás és médiahasználat. Somorja, Fórum Kisebbségkutató Intézet.*
- Lanstyák, István–Szabómihály, Gizella 2005. Hungarian in Slovakia. In Fenyvesi, Anna (szerk.): *Hungarian Language Contact Outside Hungary: Studies on Hungarian as a Minority Language*. Amsterdam, John Benjamins Publishing Company.
- Mephram, Kieran Douglas–Martinovic, Borja 2018. Multilingualism and Out-Group Acceptance: The Mediating Roles of Cognitive Flexibility and Deprovincialization. *Journal of language and social psychology*, 37. évf. 1. sz. 51–73. p.
- Morales-Gálvez, Sergi 2016. Living together as equals: Linguistic justice and sharing the public sphere in multilingual settings. *Ethnicities*, 17. évf. 5. sz. 646–666. p.
- Moring, Tom 2007. Functional Completeness in Minority Language Media. In Cormack, Mike–Hourigan, Niamh (szerk.). *Minority Language Media: Concepts, Critiques and Case Studies*. Clevedon, Buffalo, Toronto, Multilingual Matters LTD.

- Mrva Marianna 2022. A szlovákiai magyarok kulturális fogyasztásának mintázatai. In Uő (szerk.): *Identitás- és támogatáspolitikák, kulturális fogyasztás és médiahasználat*. Somorja, Fórum Kisebbségkutató Intézet.
- Noels, Kimberly A.–Clément, Richard 1996. Communicating across cultures: Social determinants and acculturative consequences. *Canadian Journal of Behavioural Science / Revue canadienne des sciences du comportement*, 28. évf. 3. sz. 214–228. p.
- Nurse, Lyudmila–Gibson, Anna–Surányi, Ráchel 2016. Media consumption and self-identification: Hungarian and Slovak case study. *Identities*, 23. évf. 6. sz. 705–724. p.
- Ramiah, Ananthi Al–Hewstone, Miles 2013. Intergroup contact as a tool for reducing, resolving, and preventing intergroup conflict: Evidence, limitations, and potential. *American Psychologist*, 68. évf. 7. sz. 527–542. p.
- Vincze, Laszlo–Gasiorek, Jessica 2016. The moderating effect of valenced contact: Slovak language media use, acculturation and L2 confidence among young Hungarian speakers. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 37. évf. 8. sz. 805–816. p.
- Vincze, Laszlo–Harwood, Jake 2012. TV Language, Cultivation, and Perceived Vitality of Hungarians in Slovakia. *Communication Research Reports*, 29. évf. 4. sz. 266–273. p.
- Ward, Colleen–Geeraert, Nicolas 2016. Advancing acculturation theory and research: The acculturation process in its ecological context. *Current Opinion in Psychology*, 8. évf. 98–104. p.

Internetes források

- A Nemzeti Kisebbségek és Etnikai Csoportok Bizottságának 2021–2022-es időszakra vonatkozó értékelő jelentése 2023. *Hodnotiaca správa Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny o podpore kultúr národnostných menšín, o stave národnostného školstva a o používaní jazykov národnostných menšín za obdobie rokov 2021 – 2022*. Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny. Elérhető az interneten: https://narodnostnemensiny.vlada.gov.sk/site/assets/files/3564/hodnotiaca_sprava_vnmes_2021-2022-final_-_s_ms.pdf
- SODB 2021. Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021. Elérhető az interneten: www.scitanie.sk

1. melléklet. Többváltozós lineáris regresszió (Függő változó: Nemzeti identitás indexe)

	Standardizált Beta koefficiens	Szignifikancia
Nem: nő (a férfiakhoz képest)	-0.076	0.062
30–39 évesek korcsoportja (a 18–29 évesekhez képest)	0.086	0.141
40–49 évesek korcsoportja (a 18–29 évesekhez képest)	0.118	0.041
50–59 évesek korcsoportja (a 18–29 évesekhez képest)	0.146	0.017
59 évnél idősebbek korcsoportja (a 18–29 évesekhez képest)	0.125	0.042
Középiskolai végzettség érettségi nélkül (az alapiskolai végzettségűekhez képest)	-0.111	0.129
Középiskolai végzettség érettségivel (az alapiskolai végzettségűekhez képest)	-0.059	0.496
Főiskolai végzettség (az alapiskolai végzettségűekhez képest)	0.047	0.571
Középfokú szlovák nyelvtudás (az alapfokúhoz képest)	0.140	0.013
Felsőfokú szlovák nyelvtudás (az alapfokúhoz képest)	-0.006	0.916
Nyomtatott sajtó olvasása magyar nyelven	0.061	0.322
Nyomtatott sajtó olvasása szlovák nyelven	-0.042	0.523
Internetes hírportálok olvasása magyar nyelven	0.132	0.028
Internetes hírportálok olvasása szlovák nyelven	-0.063	0.348
Televíziónézés magyar nyelven	0.074	0.198
Televíziónézés szlovák nyelven	0.013	0.838
Rádióhallgatás magyar nyelven	0.179	0.001
Rádióhallgatás szlovák nyelven	0.033	0.571
Könyvolvasás magyar nyelven	0.198	0.000
Könyvolvasás szlovák nyelven	-0.199	0.001
Filmnézés magyar nyelven	-0.052	0.375
Filmnézés szlovák nyelven	-0.082	0.216
R²		0.30
F test (sig.)		8.883 (0.000)

MARIANNA MRVA

THE LINGUISTIC COMPETENCE OF HUNGARIANS IN SLOVAKIA. THE LANGUAGE OF MEDIA AND CULTURAL CONSUMPTION, AND THE NATIONAL IDENTITY

This study examines the relationship between the language of media and cultural consumption and the national identity of the Hungarian minority in Slovakia. It also examines the connection between language competencies and the language of media and cultural consumption. Based on the analysis of a representative survey on cultural consumption of Hungarians in Slovakia conducted in 2023, the study concludes that Hungarian-language cultural and media consumption is dominant among Hungarians of Slovakia. However, Slovak-language media and culture also play a significant role. A positive correlation is observed between the language of media and cultural consumption and language competencies. Further findings of the research highlight that Hungarian-language media consumption plays a significant role in preserving national identity. In contrast, Slovak-language media consumption alone does not pose a threat to it. However, the same cannot be fully said about cultural consumption. The results indicate that reading Hungarian-language literature is associated with a stronger national identity, whereas reading Slovak-language literature may be associated with a weaker national identity.